

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Алфьорової Зої Іванівни, доктора мистецтвознавства, професора, завідуючої кафедри Методологій крос-культурних практик та професора кафедри Аудіовізуального мистецтва Харківської державної академії дизайну і мистецтв на дисертацію Никоненка Володимира Володимировича «Образ батька в українському кінематографі: особливості художньої трансформації», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво і виробництво галузь знань 02 Культура і мистецтво.

1. Актуальність теми дослідження.

Незважаючи на драматичні події в історії України, мистецтво нашої країни, зокрема мистецтво кінематографу, завжди віддзеркалювало масове підсвідоме української нації. Не винятком став і образ батька – один з найважливіших архетипічних образів національної культури і мистецтва. Звернення В.Никоненка до осмислення особливостей художньої трансформації образу батька в українському кінематографі є актуальним з кількох причин: 1. дослідження процесів будь-яких змін в мистецтві є нагальним завданням мистецтвознавства взагалі; 2. події російсько-української війни вкрай загострили необхідність звернутись до образу батька як духовного натхненника наших захисників та захисниць в спротиві російському агресорові; 3. тема батьківства в українському кіно по сьогодні має багато лакун і не є достатньо презентованою в мистецтвознавчому дискурсі. Те, що здобувач поставив за мету концептуальне осмислення інтерпретацій художнього образу батька на українському кіноекрані (від 1920-х років до сьогодення) з оглядом на соціальні, політичні та культурні реалії історії країни, є важливим для подальшого розвитку національного кінознавства.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Теоретико-методологічне дослідження художнього образу батька в українському кінематографі в контексті історико-політичних процесів ХХ – ХХІ ст. виявляє об'єктивну новизну результатів зазначеної дисертації. Аналіз тексту дисертації В. Никоненка довів, що на підставі історіографічного аналізу, систематизації та вивчення великого обсягу фільмографічного матеріалу автором було проведене дослідження еволюції батьківського образу в українському кінематографі в соціокультурному контексті, завдяки якому відбувались концептуальні зміни кінематографічних інтерпретацій образу батька в кожний із періодів української історії. В.Никоненко осмислив теоретичні засади, на яких базується розуміння образу батька в мистецтві взагалі, і в українському кінематографі зокрема; уточнив розуміння соціальних та культурних факторів, що протягом тривалого історичного періоду формували колективні уявлення про постать батька в національній пам'яті українців та модулювали функціональну характеристику художнього образу батька у просторі української культури.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення результатів дисертації полягає в наявності потенційної ємності наукової проблеми, яка досліджена. Розширення теоретичного поля осмислення базових архетипічних образів українського мистецтва взагалі, і кінематографу зокрема, має велике значення для розвитку національного кінознавства, особливо тому, що сьогодні відкривається новий етап теми батьківства на українському кіноекрані. Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані в навчальному процесі у викладанні профільних навчальних дисциплін з зазначеної спеціальності, а також навчальних дисциплін з історії культури, мистецтвознавства, соціології мистецтва. Матеріали даної наукової розвідки можуть застосовуватись для подальших наукових досліджень зазначеної теми та стати основою монографії.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова обґрунтованість основних положень і висновків дисертації обумовлена широким використанням фактологічного матеріалу для аналізу,

глибиною історіографічного аналізу наявних джерел, доведеністю висунутих в дослідженні положень, самостійністю виконання дослідження.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Поставлене в дисертаційному дослідженні наукове завдання обумовило використання відповідної сукупності загальнонаукових та спеціальних методів наукового аналізу. Обрані методи дослідження відповідають поставленій меті, є доволі логічними та доречними. Використання зазначених методів дослідження дозволило досягти мети та виконати дослідницькі завдання в повному обсязі.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Наведені результати дисертаційного дослідження підтверджені 12 одноосібними науковими публікаціями (4 статті у фахових виданнях, затверджених МОН України за напрямом «мистецтвознавство» та включених до науково-метричних баз, 1 стаття в зарубіжному періодичному фаховому виданні (Болгарія). Оприлюднення цих результатів в 7 публікаціях апробаційного характеру виявляють повноту їх викладу.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертації є логічною та обумовлена її метою та дослідницькими завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації 222 сторінки, з них 175 сторінок основного тексту. Список джерел налічує 162 найменування. Висновки дисертаційного дослідження підтверджують наведені аргументи, свідчать про досягнення поставленої в дослідженні мети.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Текст дисертації успішно пройшов відповідну перевірку, порушень академічної доброчесності не виявлено.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Детально розглядаючи теоретико-засадничі підходи, які сформувались в психології, соціології культури, філософії та культурології для дослідження зазначеної проблеми, В.Никоненко також стисло надає список тих українських кінознавців, чиї наукові розвідки виявились важливими для осмислення образу батька в українському кінематографі. Виникає питання, чому в цьому підрозділі детально не розглядаються саме кінознавчі підходи для розгляду цієї проблематики?

2. В плані дискусійного положення можу позначити, що робота ще виграла б, якщо б мала в методологічному описі визначення певних критеріїв в типологізації образу батька в національному кінематографі 2000-2024 рр., адже «криза самоідентифікації українського батьківства» (с.176), «криза традиційних функцій сучасного чоловіцтва, і розмивання національної самоідентифікації в контексті глобалізаційних процесів (с. 192) триває вже майже двадцять років і набула певних типологічних рис.

3. Якщо брати до уваги пропорційність між історико-кінознавчим матеріалом наукового дослідження В.Никоненка та осмисленням здобувачем сучасної фільмографії з позицій концепції дослідження, виникає певний дисбаланс на користь історико-культурного та соціокультурного контексту. Пропорційне викладення дослідницького матеріалу в дисертації, на наш погляд, підвищило б якість зазначеного дослідження.

Втім, зазначені дискусійні моменти не зменшують наукового і практичного значення отриманих дисертанткою результатів.

10. Загальний висновок і оцінка дисертації.

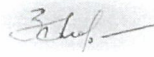
Дисертація Никоненка Володимира Володимировича «Образ батька в українському кінематографі: особливості художньої трансформації» є актуальним, самостійним та завершеним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні відповідно до вимог «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її

автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 021
Аудіовізуальне мистецтво і виробництво, галузь знань 02 Культура і мистецтво.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри методологій
крос-культурних практик, професор
кафедри аудіовізуального мистецтва
Харківського державної академії

дизайну і мистецтв

З. І. Алфьорова

М.П. « 5 » серпня 2024 року

